

ACC. N:R M. 14860: 1-16.

Landskap: Skåne Upptecknare: Fru Yda Holtze, Malmö  
Härad: Järrestad, m.fl. Berättare: " " "  
Socken: Limnäs, m.fl. Berättarens yrke:  
Uppteckningsår: 1959 Född år 1882 i Brantevik, Limnäs socken

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

Jal och andra finrum. s. 1-16.

LUF 112

17/12 - 59

Skriv endast på denna sida.

M.14860.

Kalmar den 18/5 1959

Folkhetsarkivet  
Lund

Frågorna Hilda Larsson har fått mig några  
utdrag ur det frågeformular om bostadsvanor och  
hemimedium som erhållit från Eds.

Jamnötsgrann och ambiter hos Frågorna  
Larsson är, sätte hon efterhåra ifall jag möjligens  
kan erinna mig omr i ännu än hon fjärs kan.

Säkerligen kan jag inte det, men skulle gärna  
Larsson ålaga det till jag sett o. härt. Men dock  
att jag gärna det utanför Eds var formular tydlig  
kan inte lova att komma i fältdräktig lundskaps-  
hålls- eller kronologisk ordning. Här född  
1889, så minst flickar nog ibland.

Falen som Ni på flera hållan efterlyser  
vet jag inte på mycket om min födebygd,  
huslakten kring Simrishamn var vanliga  
länge enklare och mer traditionellana än  
i de bättre delarna av Skåne. Byhuset  
varit vana delvis Fal, d. s. b. blek gamla rum vid festar.

Bifogar några minnesbilder o. anhåller om besyt översende  
för denna buntar o. allmäntydhet.—

Tillskriven 24.10.59

(Fr) Högtidningsfullt  
Ida, Baltz  
Tidm. 26.10.59

R 98590

Ida Holtze  
Föreningsgatan 26  
Malmö.

upps öhes

plan.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

eoÅSA

Omlev, enligt sälj urt ve. 1881

M 14860 : /

omlev, enligt sälj urt ve. 1881

Några erinringar från det hus i Brantevik, som nu äges av Konstnären Rickard Björklund och hans hustru, Malmö, vilka brukar vistas där under sommarmånaderna.

Huset byggdes i mitten av 1800-talets första decennium av Skepparen Jöns Mattsson och h.h. Under åren 1875-1891 beboddes det av en änka, "byggherrens" dotter, född 1833. Åren 1885-1891 var jag en gärna sedd, om än oftast objuden, guest hos henne. Huset, byggt på låg grund ligger med gaveln mot gatan i öster och väster. Från förstugan leder en dörr in till stuan (vardagsrummet). Där stod en fin stol till vänster om dörren. Den var högryggad och troligen inköpt på någon herrskapsauktion. Där bredvid kakelugnen, en uteliggare med St. Göran och draken på framsidan. Kakelungshus fanns ej på denna eldstad, annars fanns ofta ett i eldfast tegel murat skåp på ugnarna. Det hade invändigt en hylla och kakelugnsdörrar av ännu bruklig typ. I början på 90-talet sattes ofta skåp av kakel på ugnen. Den vita kakeln lyste frejdigt mot blankbystade (blankborstade) St. Göran. Så kom en enkel stol och därefter längs hela norra väggen kacklombsbänk och sängj. Över bolstrarna i kakelugnsbänken låg ett mycket vackert pös i krabbasnår och på hogäred en liten kudde också den i konstvävnad, stoppad med halm (boss). Jag tror knappast att det var brukligt med en sådan kudde så placerad. Den hade nog av en tillfällighet hamnat där och sedan blivit kvar. Sängen valbred av den dåtida gängse typen, <sup>hos äldre folks</sup> med boss i bonnen, däröver ett grovt lakan o sedan svällande bolstrar. <sup>och</sup> Hängdynor till huvudgård. Sängen täcktes av ett rött och vitt judatäcke på vardagarna och av ett vitt sådant om sön- o helgdagar. Någon gång såg jag ett rosengångstäcke där. På hogäred låg en vit linnepudestopp med en knuten och trädde mellanspets i ena ändan och med "synad" i ljusgull på mitten. bredvid sängen på ~~gärd~~ väggen mot öster, dörr till baghuset, en bornaholmsklocka i jungfrumodell en bagborsbänk med ett långbord framför. På den väggen hängde Carl Xv och drottning Lovisa samt 2 rosenkranstavlor. På södra väggen 2 par fönster med lövkojor, toffleblommor, pelargonier i fönsterbrädet. En långbänk och en stoppad länstol i hörnet fullbordade möbleringen.

En liten spegel hängde mellan fönstren. Breda golvtiljor, ojälkar, ~~troli~~  
~~gen~~ olja ~~tak~~ jag minns rummet såväl med kalkade väggar som tapetserat med en  
 gråblåttapet med rosémönster. Om vi går in i baghuset står till höger  
 en skänk, på norra väggen två sängar, på östra fem stolar och på Södra unde:  
 under två par fönster en kista, ett bord med div. krukväxter och på golvet  
 i rummets mitt ett runt bord med virkad bomullsduk med fransar. Dörren  
 till kistehuset på östra väggen. Här i trakten sa man oftare kistehuset  
 (långt i-ljud) är kistekammaren. I kistehuset finna vi 5-6 kistor, en del  
 trästolar och malörtsbuketter i taket samt några linor spända för att  
 tjänstgöra som klädhängare. Kläder hängdes inte så mycket da som nu.

"Moster Janna", som var en av de sista, som använde sin nationaldräkt i  
 helg och söcken, med stark betoning på vilket som var vilket, brukade ~~ta~~  
 av sej kjørkeskörted (söndagskjolen) då hon kom från kyrkan, hänga den öve:  
 en stol i kistehuset och på måndagen efter borstning omsorgsfullt vika  
 den i de djupa pressvecken, snurra om ett midjebån och därpå åter läggja den  
 te kistes. Hon hade torkled i nacken, blårå ned forkle, vid högtiderna  
 den vackra klutern. Vi går tillbaka till fossten o. därifrån in i stersed.

Dörren rakt fram. Där är mörkt, men vi ser en öppen eldstad under en bagare  
 onsdörr. En dörr över hög tröskel leder till köket med ingjemurad kjel,  
 väggfasta bord, vask med avlopp karahyllor. Ett fönster över vasken.

~~Stengolv~~. En dörr från köket o. en från fossten leder till kammaren.  
 I denna finns en säng, en gäsabänk, vilket här betyder en smal kakelugnsbänk med ett rosengångspös oer de där förvarade dynorna, ett bord c:a 75x  
 125, en länstol, några trästolar och en trasmatta ~~vid sängen~~ med inträdda färggranna  
 trasar (c:a 3cm) i varpen. Från köket ledde vidare en dörr till västra  
 gavelrummet, kallat vävkammaren. Ett par fönster. Där stod alltid en  
 väv uppställd, där förvarades vorpor, bolter, två spinnrockar, en spolterock  
 och ett par trästolar. Så kunde man gå ut i loen, inrymd i en vinkellänga.

I denna fanns en maltkvarn, en trappa till vinden (laftrappa). en av=  
 balkning för stenköf. Ett diminutivt bränneshus avslutade flygelbyggnaden.  
 Flygeln revs 1892, inventarierna finns säkerligen ej mera, men rummen är  
 nog desamma. Herr Björklund lär ha ändrat mycket litet. En flöjet på  
 östra gaveln lär vara rätt unik. Trägolv hade lagts i köket långt innan  
 denne ägarens tid. Förut var det stengolv i sters och kök. ~~Mittagsson~~.

i några av de gamla husen därnere använde man inte mattor förrän in på  
 detta seklet,. Man hade "felt o. sånad", d.v.s. sopat och sandat med  
 sandkammar sand och ibland enrisstrött. Inte alla gamla ville ha gardiner,  
 men i allmänhet hade man tvärgardiner i stuan och länggardiner i finrummen  
 ofta konstförfaret draperade och med "släp" på golvet.

Örslöv, en förfallad byggnad vid havet.

Ett omändrat hus på Brantevik, där man också lätt vid ett besök kan i tankarna rekonstruera den forna inredningen, är Fiskaren Martin Söderholms, där troligen också en del äldre möbler finns på vinden. Ett troligen även mycket gammalt hus är det, där fiskrökeriet och fiskaffären nu är inrymda. Detta hus är förmodligen ovanligt brett, ty man hade inrett två rum i bredd i de forna rummen. Det ägdes till inpå 1900 talet av Sjökapten Per Brandtman, vars hustru var stabofödd, så det avvek möjligen något i inredningen från de övriga sjömanshemmen. Huset ligger med framsidan mot vägen och havet. En hög trappa ledde till förstugan, därifrån kom man in i förmaket, som var möblerat med barocksoffa, chiffonier, 2 fåtöljer i Louis XVI stil, stolar i stil m. soffan, fetos-mattor i rött och grått. Fetos-mattor = nöthårsmattor, en divanmatta. På chiffonieren en bordstudsare inom glaskupa, i soffan två pärlbroderade soffkuddar med motiv av Thorvaldsens "Till jakten" och "Hemkomsten". (Kanske heter de "Avskedet" och "Hemkomsten").

porslinskakelugn eller pottugn, som man sa. I bredd med förmaket stugan med järnkakelugn soffa, säng, slagbord, några stolar. I förmaket fanns stor spegel med konsoll mellan fönstren, samt oljetryck av Mo

*ses* i vassen o en annan biblisk bild, som jag inte minns motivet till. I stugan hängde små tavlor, målade och tecknade av en artistisk mester, bl.a. ett porträtt av någon, som jag senare förstätt var Victoria Benediktson. Spegel mellan fönstren över slagbordet (30x60) En papegoja på ställning levde också sitt isolerade liv i detta rum. På sommaren fick hon ibland flytta ut i Trädgårds- eller gästrummet. Ja, detta var det enda ställe på Österlen, där jag hörde trädgårdsrummet (Sommarstugan?) Det låg på gaveln i bredd med matrummet, vilka båda rum antagligen varit dem forna baghuset. I matrummet, som gränsade intill stugan stod ett piano (taffel) en ful byffe, ett runt matbord, wienärstolar. (Wienerstolar är väl de matrumssstolar med snidad hög rygg och prydda med genombruten sits och rygg, som man sällan ser numera?) Här fanns tallrikar på väggarna i engelskt och kinesiskt porslin. (I förmaket fanns naturligtvis två runda förmäterbord). I Trädgårdsrummet, som alltså låg i bredd med matrummet stod två sängar av den typ, som kan skjutas ihop i tre delar. Virkade täcken. En dörr med glasruta och ett fönster. Däremellan ett toalettbor med spegelinarbeted i bordet medels nänsorts ställning, som jag d  
med

Köket, sättet med vär. 1890.

Köket hade huv över spisen. Det syntes att det förr funnits stora  
och kök. Där fanns ingjemurad kjel, väggfasta bord o. en liten inredning  
med ett litet bord och några stolar, som man valt nu närmast skulle  
kalla matvrå. I bredd med köket kammaren, vilken troligen användes som  
barnens sovrum. Pump på gården. I de flesta omändrade hus därnere fanns  
annars allmänt på 90-talet pump i köket. Vatten inlett från brunnen utanför.  
På södra köksgaveln fanns en dörr, därifrån tre trappsteg ledde till  
vedbod, som stod i förbindelse med "farmors stua." I en tvärlänga.  
Denna "farmors stua" är möjligen ännu bevarad. Annars är huset, som märkt  
inrett till fiskräkeri.

Finrummen härnere kallades ibland förmak, men oftare "stora rummet".

Gardinerna var vackra trädgardiner, oftast vita, någon gång cremefärgade. "Bästu" hörde jag aldrig härnere, men i Trelleborgstrakten har jag en gång hört "bästestuen". Panel förekom, men oftast för att skydda mot fukt. De var väl ca mellan 60-80 cm höga. Panel i matrum förekom kanske, men endast hos "de fine o. de rige." i den enklare hemmen var denna lyx okänd. Malade tak fanns, vackert malade. På Brantevik fanns en målare Håkansson, som senare flyttade till Simrishamn. Han gjorde vackra o. hållbara arbeten. Jag har sett arbeten som han gjort i början av 80-talet, som ännu är lika vackra. Efter honom kom Martinsson, som också gjorde mycket omsorgsfulla arbeten. Jag såg en dakklocka, som han målat 1896, som såg ut som om den var målad igås. Väggarna i finrummen var ofta målade i fält. På Brantevik fanns två snickare: Gamle Nordström, som var mera konstnär än ekonom och lär ha gjort vackra arbeten till alla dem som hade tid att vänta tills de blev färdiga, samt sonen Per Norström, född troligen omkring 1850. Han hade stor tillverkning för såväl möbler, som för byggnadsverksamhet. Måhända finns det söner som fortsatt förelsen. Skulle man på Brantevik ha riktigt fina möbler beställdes de hos Snickare Andersson i Simrishamn. Högkonjunktur. För sjöfarten skulle jag tro, att det var 90-talet. Tapeter i rum har jag alltid sett, men också vitkalkade och målade väggar, allt efter stand och vilkor. Tapeterna köptes hos i nthandlaren eller om de skulle vara riktigt fina hos "Malmgrens i stan". Jag hörde talas om en tapet som år 1895 var köpt där och var så oerhört dyr, så den kostade 1:75 rullen, men så va den osse grann och sitter kanske kvar än.

=====

M.14860:5

Ida Holtze, född 1881 vid ve. 1940  
Föreningsgatan 26, Malmö  
===== född 1881 vid 1940

Vaga minnen från en gammal bondgård i Simris socken.

När?

Gården var kringbyggd, en fyralängsgård, ett s.k. udbrydningshusman. Ink örsporten gick tvärs genom norra längan. Bohingshuset låg då rakt fram En trappa med 3 å 4 trappsteg ledde upp till fossten, med golv av släta kritade stenar. Därifrån en dörr till stuan. En annandörr i stuan vid sidan om denna ledde till kök o. sters. I stugan bred säng, pinnasoffa, på vars lock låg en stoppad dyna med överdrag av konstvävnad. Framför den stod oftast en spinnrock. Kakelugnsbänk fanns vid sidan om järnugn (ST. Göran och draken). Två långbänkar i vinkel bak ett långbord med en tjock och blank bordskiva (marmorskiva ??) På dennes nedre ända låg ofta en halvduk med duggatrad. Trasmattor med en liten skynt av golvet mellan varje matta. Så kom k istehus med flera kistor och i bredd med detta påganas k ammare, där två exakt lika chiffonierer i ljus björk stod intill varandra. Ett skrivbord en liten soffa och en del stolar. I stuan stod en gungstol på gänglar och två länstolar. -

På gaveln baghused, ett mycket stort rum med en dörr ut till trädgården, endast kunde öppnas inifrån med två haspar. På dörren förmiga träribbor. I baghused stod ett klädskåp, två kistor. Mitt på golvet ett bord med virkad duk med fransar. Kring två väggar bänkar, framför vilka bord sattes vid fester. Ingen eldstad utom i stugan. Ster sed var utan fönster, köket med kullerstensgolv stort, kallt. Där fanns skåp, karahyllor. inmurad kittel, vask, men avloppet slog man i ett hål på golvet som sag ut ungefärlig som om man rivit bort två tegelstenar i väggen för att få denna glugg. Da det var kallt blåste en hel vinter in på de stackars diskorskorna. Karahyllor o. köksskåp fanns. På en liten yta i det stora köket var lagt brädgolv på vilket stod ett bord och några stolar. Här intog ibland husmodern o. pigan o. de extra kvinnliga hjälparna sina måltider. Detta var nog vid fester. Annars är husbondefolk och hjälp

M, 14860:6.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

ömfäst, estdöf sbl urtys .jqqn

redor i illstugan. I stallängan var drängahused (drängkammaren) belägen.

Utan eldstad, men stallet var intill och från detta ansågs det komma värmee tillräckligt. I drängahuset sovo sönerna, två stycken. Gården sköttes nämligen av dem och fadern och en ~~eg~~ <sup>en</sup> dagakarl, som nästan alltid var i tjänst. Husmodern hade en piga som hjälps. Pigan satt i kakelugnsbänken i samma rum som husbondefolket. Vanorna i detta trivsamma hem tror jag var mera föräldrade, än vad de var i allmänhet. Det fanns en trädgård på södra sidan med fruktträd och allehande gammaldags örter. Jag minns maträtter därifrån, som smakade som de aldrig amakade nån annanstans. I baghuset dansades vid fester. Karlarna serverades där och ~~framt~~ fruntimren i stugan. Alla rummen var stora.. Vävdes gjorde det i baghuset eller i den lilla inredningen i köket.

=====

Ida Holtze,  
Föreningsgatan 26, Malmö. M 14860:3.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-  
ning vid Lunds universitet  
• vid ~~universitetet~~

medlem  
FRAM

==== Angående Eder huvudfråga S A L E N ===

kan jag ej vara till stor nytta. På kuststräckan i Österlen förekom troligen sal endast på de större gårdarna. Hos småbönder och sjöfolk nöjde man sig med stua, baghus och kistehus, eller kamrarna, om gavelrummet var avdelat i två rum. ~~X hur stor? När?~~

Från Sofielundsgården, som låg strax utanför Malmö, men nu för längesen är riven fanns ett stort rum på gaveln, som kallats salen. Det var väl omkring 7x8 mtr. Där fanns en gräddfargad panel, c:a 80 cm hög, med en målning som lär ha suttit sedan 70 - talet och var så vacker, att man undrade om en nutida målare kunde göra den efter. Salen hade i fält målade väggar och bjälktak. På 70 och 80 - talet lär den ha varit möblerad med två olika möblemang, ett i senroccoko och ett i barock. En mycket vacker mariebergskakelugn stod kvar till slutet. Där lär ha funnits gnistrande kristallkronor, en mängd vackra prydnadsföremål m.m.

Bothildenborg, en gård i Hindby eller kanske S. Sallerups socken minns jag från tidigt 90-tal. Där var också en sal med fönster från 3 håll två fönster på envar av de tre väggarna, liksom på Sofielund. Denna sal var också möblerad med två olika möblemang. Här stod en hög rund järnkam  
Här låg s.k. brysselmattor framför de båda sofforna, f.ö. mattor i metersvara. En gammaldags sal har jag sett i Österlen. Där fanns fönster från tre håll. Ett stort bord mitt på golvet bräder på bockar <sup>kring</sup> två vägar och stolar och småbord kring de två. Ingen eldstad. Man eldade från stuan o hade dörrarna öppna flera dar, då man skulle använda salen. Över bänkarna lades då mattor i konstvävnad o. hängdes vapor på väggarna. Lösa bord sattes in på böcker i lämplig höjd. Belysningen kunde vara både tak- och bords. Dessutom sattes stearinljus på borden i snodda glasstakar och i stakar av silverglas med figurer i vitt. (beskrivningen på dessa stakar täcker inte begreppet.) I salen (resp. baghuset, där sal ej fanns) döptes, vigdes, dansade man, hade kalas, stod lik. En stabofru som var gjest på en begravning på landet tyckte att det var kusligt, att man först bar ut liket och sedan skyndade att duka midagsbord o sätta fram mat och att gästerna vid återkomsten från kyr-

ödelse, extilien sätts i ve... tggui

...as etanikkan, efter vederbörlig krusning bänkade sej o. åt med god appetit.

Vid vigsel o. dop byggdes ett altare efter smak o. resurser o. lade en matta framför altaret för prästen o brudpallarna (då det var vigsel). Den gamla salen kanske användes som förvaringsrum för frukt, nytvättad kläder o.d., men sådant var nog mera baghuset upplag för. Frukt låg väl mest i röoler på vinden. I städerna och sedan även på landet benämndes ofta matrummet salen. Utrymmet var ju så stort, att det kunde rätfärdiga uttryck et. I Småland sa man : Nej men var så god o stig in -på salen(Matrummet).

Mattor. I Österlen behöll man länge hemvälda mattor, trasmattor i vardagsrummet, nøthårdmattor i finrummen. Framför soffan låg då oftast en "brysselmatta" (så mämnade man vad som nu antagligen är axminster och wilton.). På tre sidor om denna matta låg nøthårsmattorna, vilka vanligen var i rött o. grått. Gängse prydnadssaker var blommor, blommosblommor i krukor, porslinshundar, "bilder" = små statyetterkoraller, alabaster, snäckor, de ~~vila~~ sistnämnda i sjömanshem. Elektrist belysning blev väl allmänt på landet först 1900-1905. (Sagt u.p.a.) I de fall där jag sett sal har den tillkommit i samband ocd boningslängans uppförande.

=====

Ida Holtze  
Föreningsgatan 26, Malmö.

En minnesbild drän en fosstekammare i särklass.

År 1887 skickades jag ett ärende till ett äldre par på Södra Barntevik. Yngste sonen som var sjöman var hemma för att sögja ingj på skola, D.v.s. prova in till styrmansklassen på navigationsskola. Han tog mej vid handen och förde mej över det släta, figurkritade förstugugolvet in i sin k ammare, som han inrett litet annorlunda än den brukade vara. Han hade oljat golvet och över ~~av~~ dess halva yta lagt en bastmatta i livliga färger, som jag tyckte var ett under av skönhet. För det låga fönstret med blommande lövkojor hängde tunga kinesiska sidengardiner. Vid fönstret stod ett sybord som han snickrat och polerat som present till sin mor. Dess låda med ~~des~~ många facken förvånade mej. Mitt emot på andra väggen stod ett annat bord med en duk från Algier. Rakt fram en soffa av biedermeiermodell, utdragen något och bäddad. Över den låg en indisk matta och över den hängde nät som förklarades vara en bönmatta. Biedemeier-stil är väl namnet på den raka soffan, vars stoppade ryggstöd har tre vågor och två dalar?? Fyra rottingsitsstolar utan ryggstöd stod där. En vacker lampa på bordet sades vara italiensk.. På längväggen hängde sjustjärnor, en uppstoppad krokodilunge, hajfenor i solfjädersformdiv, dolkar och vapen. I ena hörnet på golvet en hel liten kulle av koraller o. korallrötter. .. En icke skånsk möblering, men i ett skånskt hem, där det på bornaholmsklockan i stuan på ~~en~~ sidan hängde en halvmånformig hylla, <sup>med mörka plåt</sup> avsedd att placera matskedar i, då dessa diskats efter middagen och där kakelugnen hade en ribbhimmel, över vilken var bredd en linneduk med dugatre i båda ändarna och där löfkojefrö alltid låg på ett bord i baghuset och såddes i blomkrukor vartefter, så att man ~~sunt~~ skulle ha blommande sådana nästan året runt.

Den dåvarande unge styrmannen in spe finns inte mer.

Kanske finnas hanstillshörighet ~~et~~ någonstans. =====

"Andra finrum"

efterlyser Ni i ett av Edra formulär.  
 På N. Brantevil minns jag ett par finrum, som jag såg åren 1885-1920. Jag såg dem kanske innan, men det har jag intet minne av. Huset var ombyggt på gammal grund, 10 alnar brett. Från en hög trappa en vacker dubbeldörr in till en förstuga. Fem fönster på högra = västra sidan av dörren, 4 på vänstra=östra. Från förstugan var ~~soffrummet~~ dagsrummet rakt fram. I detta soffa, skrivbord, orgel, (sensre piano) byrå, två korgstolar, vanliga stolar, trasmattor, tvärgardiner, ~~tvärgardiner~~ ett väggur med ett urmakarnamn från Grimsby, två oljetryck, Brude ~~matrord~~ färden i Hardanger och ett tyrolerlandschap på vädernas sidor om klockan. Bästa rummet, här ej kallat salen, utan S T O R S T U G A kom man inigenom en dörr från vardagsrummet och en dörr från förstugan. Dörrarna c:a 50 cm från ytterväggarna. Mitt emot två likadana dörrar mellan de första kakelund, vit, fyrkantig, med en stol på vardera sidan o på enasidan desslikes eldställ med eldgaffé. tång o. skopa i mässing. Framför kakelugnen skyddsställ av mäss sing. Fin spottback (i tidigare åren) med mässings fat utanför porslinsfat. Mellan de motsatta dörrarna en liten vacker soffa med antimarkass o broderad soffkudde. Över soffan två oljemålningar, inclusive ram c:a 40 x 50 cm. målade av en Norrlandskonstnär samt två lampetter med tre ljus i varje o med kristallprismor o ljusmanchetter. På s. väggen intill vardagsrummet en pelare, på vilken stod en majolikakruka med en alltid vacker blomma i. Dessa kunde skifta efter årstiden, vara liljor, myrten, fikus etc. Två par fönster på vardera norra o södra väggarna. För fönstren breda vackra trädgardiner, rikt draperade och hängande ner på golvet. Efter pelaren på S. väggen en stol, en stenien med Andrés handatlas på nedersta hyllan och med porslinsfigurer på de fyra övre, smalare och smalare hyllorna. Överst stod en sirlig figur föreställande kejsarparet av Kina, vilka nickade, då man puffade till dem, hon hastigt och sirligt, han sakta och värdigt. Så en stol

"Andra finrum"

efterlyser Ni i ett av Edra formulär.

På N. Brantevil minns jag ett par finrum, som jag såg åren 1885-1920. Jag såg dem kanske innan, men det har jag intet minne av. Huset var ombyggt på gammal grund, 10 alnar brett. Från en hög trappa en vacker dubbeldörr in till en förstuga. Fem fönster på högra = västra sidan av dörren, 4 på vänstra=östra. Från förstugan var dagsrummet rakt fram. I detta soffa, skrivbord, orgel, (sensre piano) byrå, två korgstolar, vanliga stolar, trasmattor, två gardiner, ~~två~~ <sup>mitt</sup> väggur med ett urmakarnamn från Grimsby, två oljetryck, Brude ~~matrord~~ färdens i Hardanger och ett tyrolerlandschap på ~~västra~~ <sup>östra</sup> sidan om klockan. Bästa rummet, här ej kallat salen, utan S T O R S T U G A kom man inigenom en dörr från vardagsrummet och en dörr från förstugan. Dörrarna c:a 50 cm från ytterväggarna. Mitt emot två likadana dörrar mellan de första kakelund, vit, fyrkantig, med en stol på vardera sidan o på enasidan desslikes eldställ med eldgaffie. tång o. skopa i mässing. Framför kakelugnen skyddsställ av mäss sing. Fin spottback (i tidigare åren) med mässings fat utanför porslinsfat. Mellende motsatta dörrarna en liten vacker soffa med antimarkass o broderad soffkudde. Över soffan två oljemålningar, inclusive ram c:a 40 x 50 cm. målade av en Norrlandskonstnär samt två lampetter med tre ljus i varje o med kristallprismor o ljusmanchetter. På s. väggen intill vardagsrummet en pelare, på vilken stod en majolikakruka med en alltid vacker blomma i. Dessa kunde skifta efter årstiden, vara liljor, myrten, fikus etc. Två par fönster på vardera norra o södra väggarna. För fönstren breda vackra trädgardiner, rikt draperade och hängande ner på golvet. Efter pelaren på S. väggen en stol, en atenienn med Andrés handatlas på nedersta hyllan och med porslinsfigurer på de fyra övre, smalare och smalare hyllorna. Överst stod en sirlig figur föreställande kejsarparet av Kina, vilka nickade, då man puffade till dem, hon hastigt och sirligt, han sakta och värdigt. Så en stel

och där på en balaklocka, målad i ungefär tegelrött med rosor i svart och guld. Den bar årtalat 1842 och målades om av målare Martinsson i Brantevik. År 1896. Jag såg den förra året och målningen var lika vacker som den dag den gjordes. Även taket med bjälkar var målat av Martinsson. Det var i gråbeige, med en diskret blomranka runt fälten mellan bjälkarna. På norra väggen stolar och fönsterbord vid fönstren. På fönsterborden dukar c:a 35x35 cm i ljus yllejava, broderade med ett stelt mönster i silke runt duken. Vackra krukor, vackra blommor på borden. Mellan fönstren en spegel i mörkonsoli. Vid foten av den insvängda konsol- i ramar på virkade runda stjärnor. Brysselmatte (man hörde alltid att tid då bryssel, ej wilton eller axminster). Hag inbillar mig att dessa brysselmattor var klarare i färgen, än de nuvarande. Ett annat eller ax=r Kring denna stora matta på tre sidor gångmattor i beige, brunt o rött. Rutiga i smärutor. Bärdens röd. Ovalt bord, varå fans broderade boj- och linne-lysduk, ersatt på senare år av svagt grön sidenlysduk m. broderade småblommor. På bordet två böcker av Sven Hedin, ett album samt 2 tunna fotoböcker, som man kunde dra ut i långa rader: Camposanto di Genova och Views of Edinburgh. En amerikansk gangstol, en fyrfantig puff m. stoppad lock, klätt m. ljus yllejava m. broderade småblommor. Golvet var vitskurat. Skurades efter alla konstens regler med sand och såpa och sköljvatten. På östra gaveln fans 2 kamrar. Till dem ledde de båda dörrarna vid soffan. Nörra kammaren kallades GRÖNA KAMMAREN emedan den var tapetserad m en tapet i grönt & guld, som höll färgen i alla de år jag minns. Tapeten i Storstugan var f.ö. hållen i pastellfärgar med stor a blommor. Liknade tapeter, som nuåter är moderna. Den satt kvar genom åren. I Gröna kammaren var taket målat i grönt och guld. Det lär ha målats av målarmästare Johan Håkansson 1884. Så ock fönster

och dörrar i detta rum. Vita fönster, gröna dörrar. Evighetsfärgar även dessa. Målare Håkansson flyttade senare till Simrishamn, där han helt naturligt ej blev förmögen. På golvet i dette rum låg en hemvävd matta i krabbasnår, ett evighetsarbete, syntes det. Där fanns bokskåp, byrå, gungstol, spelbord, stolar m. handvävd överklädsel, vackra gardiner på vackra kornischer. Rummet uppvärmdes av en fotogenugn, som man efter tändningen fick passa c:a en kvart, så den inte "tog sej" och ställde till oreda. Kammaren vid sidan om var gästrum med järnsäng, ett bord, en mindre spegel, vitt virkat sängöverkast lavoar med ställ, linoleummatta fr. år 1900. Även i vardagsrummet linoleummatta. Bakom de 4 fönstren på husets västra sida fanns kök, garderob, sovrum, vindskammare med uoogång. I sovrummet järnkakelugn, som eldad s från köket. I denna kunde man lua ål, som det nu blivit så modernt att tala om. I vindskammaren fick vävstolen plats. Detta var ett sjökaptenshem. Kanske intresserar detta ej så mycket, som bondehem. Sjöfolk är knappast vana att rättnas som folk, annat än under krigstid, då för hem livsförnödnheter. De sjökaptenshem jag noterat är emellertid småfolkshem. De fanns på segelfartygsns dagar, då en sjökapten inte tjänade så mycket som en bonde på en medelstor gård, men betalte högre skatt, åtminstone på de platser, där bönderna dominerade i taxeringsmämlnder o på kommunalstämmor. Sjöfolket var inte hemma o fick bestämma o deklareringen var ju si och så jag minns en gg på 90-talet, att Cimbrishamns-Bladet i en artikel omtalade som en olämplig åtgärd, att en sjökapten i trakten blivit upptaxerad till 3000:- kröner. Han gick "på värmen" och ansågs tjäna, kanske mycket, men ej denna summa. Kvinnorna levde sparsamt på sommaren, då mannen var ute. Man satte ett par rader potatis hos nån bonde, hude spättegarn, d.v.s. 4 à 5 kvinnor bildade ett båtlag o rodde ut o satte ett par gräs i veckan. Man fick ti l några måltider varje gg o till saltning för vintern. Efter islandkonsta skulle man "skjuta spättor". vilket var att dela ( skifta=skjuta) En unge bland de intresserade åskådarna fick vända ryggen till o tillfrågades: Vems är den högen o vens är de n.=====.

P. S. I de hus som i ostkustsamhällena byggdes på 1870 talet fanns ofta bakugn o innemurad kittel i köket. I slutet på 80- och början av 90-talet grep en ändringsman i o. det byggdes brygghus över lag, så att man fick ett extrerum eller matvrå i köket.

Finrummen begagnades ej i vardagslag. De brukade dock eldas under julen och de veckor husfadern var hemma, samt halvuppvärmas med ett låta dörr från vardagsrummet stå på glänt någon timme då och då för de blommors skull, som prydde finrummen. Ty blomsterälskare var alla och envar därnere. Sedan segelfartygen blev omoderna har dessa kustsamhällen förlorat sin särprägel. Numera bor på Brantevik mest arbetare från Simris-hamnsindustrierna. Förr var det sjöfolk och hantverkare. Skillinge har mera kvar av sjöbetoning.

I huset där jag noterat "andra finrum" var även beteckningen vardagsrum missvisande, ty egentliga vardagsrum var de två sovrummen närmast köket. Vardagsrummet eldades dock alltid och besökande undfågnades där. Familjens vardagsmältider intoges i ena sovrummet, där det fanns ett klaffbord. Om sommaren stodo alla rum i alla hus öppna dagligen.

Rullgardinerna i storstugan var grå med svart tryck. Detta var ett alplandskap med en jägare högst upp. Tyrolerhatt, geväret i handen, pipskägg. Ena handen skuggade ögonen. Han beundrade utsikten neråt dalen.

Ett hus med sal från början...

Ett vanligt envåningshus byggdes år 1877. Den unga familjen flyttade in året därpå. Huset låg c:a 4 mtr från gatan. En trädgårdstänna utanför, en hagtornshäck kantade täppan med alltid vackra blommor under blomstertiden. Två silvergranar intill trappan, som från mitten av huset ledde upp till dörren. På vardera sidan av dörren tre par fönster. För alla fönstren likadana vackra cremefärgade trädgårdiner. Husfru nansåg att så borde det vara. Det tog ~~sej~~ <sup>ut</sup> båst utifrån. Stor förstuga med god plats för klädhängare. Till höger två rum med 2 resp 1 per fönster. Första rummet vardagsrum med schäslöng, orgel, skrivbord, byrå, några stoppade stolar. Grön möbelklädsel. Hemväda näthårsmattor. Rummet till vänster från tamburen var salen. Denna benämning hade rummet från början. Det hade ~~tre~~ <sup>två</sup> fönster. Mellan två fönster en spegel från golv till tak. Den hade ornament upptill o vid golvet något som kan kallas en polerad låda, vari stod två vaser med hjärtegräs, två skära jättesnäckor o i mitten en alabasterskål. Två fönsterbord, stolar med stoppad rygg o. sists o fransar. soffa med fransar på ~~gaveln~~ <sup>3</sup> <sup>4</sup> gaveln, chifffonier mettför spegeln på motsatta väggen, runt bord

mitt på golvet. På bordet låg album, Fänrik Ståhls Sägner, ett par fotografier, två dikar, en i grön plysch, en vitbroderad ovanpå. På chiffonieren prydnadssaker. Klaffen nerfält, vacker inredning. Morfars o. mormors foto i svartkrita över soffan.<sup>x</sup> Svart matta i yllestramalj under bordet. Mattan trotsigen ligen 2 x 2 mtr, rikt broderat med blomstermönster i korsstygn. Gångmattor i hemvävt röthår, svart o. grått. Från mitten av 90-talet 90-talet en kakelugn i ett hörn på väggen mitt emot fönsterväggen mellan chiffonieren och en dörr till köket. Förut ingen eldstad i rummet. Två emnastolar med fransar. Sjökaptenshem. Under åren 1885-1905 såg jag ofta detta hem

=====

x Mattan var säkerligen ej i yllejava, utan med säckvävspotten o broderad med svarta korsstygn och rosenmönster. Mattor c:a 70 x 90 cm såg man överallt i kustsamhällena vid dörrarna i rummen. Det var sjömansarbete. Det var samma ide som de ryamattor man nu knyter. På sängduksbotten som de var, var de oslitliga. Mönstret var ofta en sjömansknop (8 päron) o i de fyra hörnen rattar. Gardinhållare var ofta flätade i ylle o med en vacker sjömansknop som prydnad

En sal och en dagligstuga.

Åren 1893, 1894 kom jag en gång varje sommar till en bondgård, som låg någonstans mellan Tomelilla och Lunnarp. Senare har jag bilat den vägen, men ej kunnat hitta gården. Den måste vara riven och ombyggd. Där fanns emellertid ett stort rum på gavelin, som kallades sal. En dörr från ett alldeltes tomt rum mellan stugan o salen. Till vänster om dörren två klädskåp, vägg ut till trädgården med först en dörr med två haspar, en upptill o en ner till. Ingen lås utifrån., z-beslag på dörren. Där bredvid två par fönster. Mellan dessa ett slagbord, nerslaget o. med vit duk med dugatre. På gavelin två par fönster. Mellan dessa en rak stopped utdragssoffa i ärggrön plysch o. med hjortar o. stenar o. bäckar. Både rygg o sits var stoppede, figureerna i kraftiga färger. Nästa vägg två par fönster o. två kistor. Mitt på golvet ett jättestort runt bord polerat i träets naturfärg o. med virkad duk. Runt kring väggarna stod minst 18 trästolar, ljusa som bordet, sitsen bred fram till, smalare inåt, bågformigt ryggstöd. Några rader vackra trasmattor på golvet. Hemvävda vita o. gula trädgardiner, omfattade även stor, 5 å 6 cm i dmtr, knapp, nappen är avslutning på en skruvkrok i väggen vid fönsterkarmen

Stugan är den vanliga. Bänkar kring väggarna, en soffbänk nära dörren för blygsamma besökare o tiggare, trasmattor, tvärgardiner, tapeter på väggarna, ett väggskåp. Men här finns något ovanligt : ett skåpbord i kisteblått o. med tulpaner o rosennotiv. Över skåpet två lådor med stora runda mässingsringar. Skivan vitskurad med tonvikt på vit. Den lär inte ha fått skuras med skurborste för att inte slitas o intet med såpa, ty det var en olämplig odör därmat skullestå. Den skurades med boss och Sandhammarsand. Mitt på bordet en halvduk med dugatre o. på den ett vitt drickakrus med kruseduller utanpå

====